

2021-03-01

En samlad djurhälsoreglering (SOU 2020:62) – N2020/02751

Svenska Jägareförbundet ("förbundet") har följande synpunkter på rubricerade remissförslag.

Att verka för välmående och kvalitativa viltstammar är ett centralt mål för förbundet. Viktiga medel för att uppnå detta är en förstklassig viltövervakning som möjliggör en tidig upptäckt av sjukdomar bland vilda djur så att åtgärder kan vidtas, samt samverkan med myndigheter och andra parter. Förbundet ser därför överlag positivt på förslaget till en sammanhållen djurhälsoreglering.

Förbundet vill emellertid framhålla att även om en stor del av utredningen i första hand rör hållna djur, så är det av yttersta vikt att djurhälsoregleringen blir tydlig och enkel att tillämpa också vid bekämpning av åtgärdssjukdomar bland vilda djur. Förbundet vill därför särskilt uppmärksamma på två övergripande punkter som rör sjukdomsbekämpning bland vilda djur.

1. Ansvarsfördelning och informationsflöden

Utredningen söker klargöra den nuvarande ansvarsfördelningen mellan myndigheter gällande djurhälsofrågor i vilda djurpopulationer; det vill säga mellan Jordbruksverket, Naturvårdsverket, SVA och länsstyrelser (Del 1, s. 288-290). I utredningen anges att berörda myndigheter själva uppgett att ansvarsfördelningen är otydlig i nuvarande reglering vilket gett upphov till diskussioner. Förbundet instämmer i denna upplevelse av otydlighet. Förbundet uppfattar inte att utredningen föreslår någon större förändring i ansvarsfördelningen, endast mindre justeringar som till exempel att anmälningsplikten framöver kan fullgöras till Jordbruksverket eller SVA, vilket innebär att SVA i sin tur får en skyldighet att underrätta Jordbruksverket. I samband med detta framhåller utredningen att myndigheterna måste utforma "tydliga rutiner för hur underrättelsen till andra berörda myndigheter ska gå till" (Förslag 8.2.4.).

Förbundet vill därför ta tillfället i akt att uppmärksamma på att denna typ av tydliga rutiner och kommunikation behöver utformas eller förbättras även vad gäller den övergripande ansvarsfördelningen kring viltsjukdomar. Förbundet upplever att det finns inkonsekvenser där åtgärdssjukdomar hos vilt behandlas olika. Hanteringen kan variera med ansvarig myndighet, men också beroende på vilken del av en myndighet som hanterar en specifik sjukdom eller ett sjukdomsutbrott.

Som exempel kan nämnas hanteringen av TSE-sjukdomen CWD (avmagringssjuka hos hjorddjur) jämfört med hanteringen av afrikansk svinpest som drabbar vildsvin. Vad gäller CWD upplever förbundet att åtgärder inte prioriterats av Jordbruksverket. SVA har emellertid varit aktivt och myndigheterna, inklusive Naturvårdsverket, har inlett ett arbete med att ta fram en beredskapsplan. När de första svenska fallen påvisades i Norrbotten 2019 fanns dock ingen fastställd handlingsplan, trots att tre år förflutit sedan det första CWD-fallet påvisades i Norge. När provtagning inleddes tillhandahöll SVA bra information till de lokala jägarna, medan informationen från Jordbruksverket var bristfällig. Från berörda myndigheter var flera personer involverade utan tydlig samordning. Det hade varit bättre om myndigheterna hade kommunicerat internt för att sedan ha en gemensam kontaktperson gentemot berörda jaktlag.

Svenska Jägareförbundet

När det gäller hanteringen av afrikansk svinpest har Jordbruksverket istället varit mycket aktivt och förbundet har positiva erfarenheter av samverkan inom såväl arbetsgrupper som beredskapsövningar.

Ett just nu aktuellt exempel är det pågående utbrottet av högpatogen fågelinfluensa. Information från Jordbruksverket till jägare utlovades i januari, bland annat om att jakt på fågel är förbjudet inom övervaknings- och skydds zoner utlovats, men en månad senare har informationen ännu inte setts till.

Förbundet vill utifrån dessa exempel understryka att det finns behov av en konsekvent hantering av åtgärdssjukdomar bland vilda djur, en tydlig ansvarsfördelning, och att implementeringen av djurhälsoregleringen måste inbegripa en utveckling av effektiva rutiner för informationsflöden och kommunikation inom och mellan myndigheter, samt till berörda organisationer och allmänheten.

2. Gränssnittet djurvelfärd, jaktlagstiftning och djurhälsoreglering

Enligt förslaget ska det finnas en sjukdomsövervakning av vilda djur. Vid bekämpning av de åtgärdssjukdomar som lagstiftningen berör kan enligt förslaget i 9.9.7 jägare behöva kontrakteras för att genomföra kontrollåtgärder eller utrotning av vilda djurpopulationer. I utredningen anges också att det ska vara möjligt att avliva djur (som förbundet uppfattar detta även vilda djur) som misstänks bära på smitta, och/eller om detta är nödvändigt för att provtagning ska kunna genomföras. I utredningen anges att bekämpningsåtgärder bland vilda djur kan kräva undantag från jaktlagstiftningen, och att Naturvårdsverket kan besluta om detta.

Förbundet vill uppmärksamma utredningen på att det finns en juridisk gråzon kring avlivning av enskilda vilda djur i syfte att genomföra provtagning för en misstänkt åtgärdssjukdom. En jägare som själv under pågående jakt påträffar ett vilt djur som uppvisar sjukdomstecken kan avliva detta med stöd av § 40c i jaktförordningen. Om ett vilt djur med sjukdomstecken istället observeras under andra omständigheter, till exempel av en person som inte kan avliva djuret på plats, så kan ett aktivt uppsökande av djuret i syfte att avliva detta endast ske enligt samtliga annars gällande regler för jakt eftersom ett sådant förfarande definieras som jakt (och inte enbart avlivning) enligt jaktlagstiftningen. Det betyder att endast jakträttshavaren kan bedriva jakt efter sådana vilda djur under annars lovliga tider och med lagliga jaktmedel.

Det tillståndsförfarande som utredningen pekar på, då myndighet ska besluta om avlivning, kan ibland ta lång tid och kan leda till att vilda djur lider helt i onödan. För att underlätta viltsjukdomsövervakningen finns därför behov av ett enklare förfarande som möjliggör eftersök och avlivning av enskilda vilda djur som observerats med sjukdomstecken.

Möjligheten att avliva enskilda djur måste dock självfallet vägas mot risken att systemet skulle kunna missbrukas för olovlig jakt. Dagens reglering i § 40 c jaktförordningen ger envar rätt att avliva djur under vissa förutsättningar, även på mark där man inte har jakträtt. Förbundet anser att paragrafen däremot skulle kunna utvidgas på sätt att den som är jakträttshavare även aktivt får *söka efter, spåra och förfölja* vilt i syfte att avliva sådana djur som av *djurskyddsskäl* bör avlivas på den fastighet man har jakträtt. Denna möjlighet skulle då utan tidsförlost kunna användas för att avliva sådana djur inom ramen för djurhälsoregleringen, men även annars av den som är jakträttshavare för det fall skadat vilt observerats som bör avlivas av djurskyddsskäl.

Svenska Jägareförbundet

Förslag i utredningen som förbundet ser positivt på (Förslag 8.4, 9.8 och 19.3)

Avslutningsvis vill förbundet framhålla att följande förslag är bra.

Utredningen föreslår att SVA ska lämna förslag till Jordbruksverket om vilka sjukdomar som ska övervakas och på vilket sätt, och att berörda myndigheter och organisationer ska ges tillfälle att yttra sig innan övervakningsplanen beslutas (Förslag 8.4). Utredningen föreslår också att Jordbruksverket ska ha ansvar för att ta fram beredskapsplaner och handledningar, och att berörda organisationer ska ges möjlighet att ingå i expertgrupper och samråd när dessa tas fram (Förslag 9.8). Förbundet vill understryka det positiva i att berörda organisationer ges de här möjligheterna. Värdet kan exemplifieras av erfarenheter från bekämpningen av afrikansk svinpest inom EU. En framgångsrik bekämpning går hand i hand med öppenhet, kommunikation och samarbete genom hela processen. Att involvera jägare redan på planeringsstadiet ökar möjligheterna till framgång genom att säkerställa lokal och regional kunskap om hur bekämpning som rör vilda djur kan genomföras på bästa sätt under olika förhållanden.

Utredningen föreslår också att det ska finnas en rätt till ersättning av allmänna medel för den som inte hör till den kategori som kan få ersättning för produktionsbortfall, men som har deltagit i förebyggande åtgärder eller bekämpning enligt djurhälsolagen, eller föreskrifter som meddelats med stöd av lagen, eller EU-bestämmelser som lagen kompletterar. Det handlar om ersättning för exempelvis arbete, tidsåtgång, resa och tillhandahållen utrustning (Förslag 19.3). Förbundet erfar att denna rätt behövs och är viktig för enskilda jägare som deltar i förebyggande åtgärder och bekämpning av viltsjukdomar. Ett konkret sentida exempel kommer från jägare som deltog i provtagning av älg för TSE-sjukdomen CWD i Norrbotten 2019, efter att ett första fall påträffats. Man upplevde då att det var svårt att få ut ersättning via epizootilagen. Det handlade om exempelvis kostnader kring hantering av slaktkropp när CWD påvisats, sanering, utrustning som använts, samt mil i bil för att kunna skicka in prover från fällda älgar. Detta är kostnader som kan vara kännbara för en enskild person.

SVENSKA JÄGAREFÖRBUNDET

BO SKÖLD

Bo Sköld
Generalsekreterare

BODIL ELMHAGEN

Bodil Elmhagen
Forskningssamordnare